

New Educational Approaches

New Educational Approaches

E-ISSN: 2423-6780

Vol. 17, Issue 2, No.36, Autumn and Winter 2023, P:63-86

Received: 05/09/2022 Accepted: 13/05/2023

Research Article

Identification and Explanation of Proportional Teaching-Learning Strategies to the Generational Characteristics of Today's Undergraduate Students

Ahmad Ebrahimi: Assistant Professor, Educational Sciences Department, Farhangian University (Shahid Taleghani Campus), Qom, Iran
ahmadebrahimi011@gmail.com

Seyed Ebrahim Mirshah Jafari* : Professor in Curriculum, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran
jafari@edu.ui.ac.ir

Ali Rabbani Khoorasgani: Professor of Sociology Department, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Isfahan, Iran
a.rabbani@ltr.ui.ac.ir

Abstract

Suitability of teaching-learning strategies with the generational characteristics of the audience is one of the most important components in their effectiveness. The purpose of this research was to explore and explain teaching-learning strategies proportioning to the generational characteristics of undergraduate students studying in the academic year of 2020-2021. This study was conducted with a qualitative approach, content analysis method and through semi-structured interviews with experts. The statistical population consisted of educational sciences and sociology experts in Iranian higher education and the sample selection was purposive and snowball with 40 experts in the field of research from educational sciences and social sciences colleges of Isfahan and Tehran universities in the academic year 2020-2021. By structural and interpretive analysis of data through the three-step process of extracting the semantic units, sub-themes and main themes, teaching-learning strategies proportioning to the generational characteristics of today's undergraduate students including seven e-learning, self-directed, project-based, collaborative, dialogue-based, problem-solving, and synectics strategies, was identified. Based on this study, it can be concluded, the success of lecturers in teaching-learning effectively of today's generation of undergraduate students requires the application of these strategies in combination and according to the situation and conditions.

Keywords: teaching - learning strategies, higher education, undergraduate, generational characteristics, new generation

*. corresponding author

2423-6780© University of Isfahan

This is an open access article under the CC-BY-NC-ND 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

10.22108/NEA.2023.134910.1822

20.1001.1.24763608.1401.17.2.4.6

رویکردهای نوین آموزشی

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان

سال هفدهم، شماره ۲، شماره پیاپی ۳۶، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، ص: ۸۶-۶۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۳

مقاله پژوهشی

شناسایی و تبیین راهبردهای یاددهی-یادگیری، متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز^۱

احمد ابراهیمی: استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان (پردیس شهید طالقانی)، قم، ایران

ahmadebrahimi011@gmail.com

سید ابراهیم میرشاه‌جعفری*: استاد برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

jafari@edu.ui.ac.ir

علی ربانی خوراسگانی: استاد گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

a.rabbani@ltr.ui.ac.ir

چکیده

تناسب راهبردهای یاددهی-یادگیری با ویژگی‌های نسلی مخاطبان، یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها در اثربخشی آنهاست. هدف از پژوهش حاضر، کشف و تبیین راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. این مطالعه با رویکرد کیفی و به روش تحلیل محتوا از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با صاحب‌نظران انجام شد. جامعه آماری شامل صاحب‌نظران علوم تربیتی و جامعه‌شناسی در آموزش عالی ایران بود و انتخاب نمونه به صورت هدفمند و گلوله‌برفی شامل ۴۰ نفر از استادان صاحب‌نظر در موضوع تحقیق از دانشکده‌های علوم تربیتی و اجتماعی دانشگاه‌های اصفهان و تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. با تحلیل ساختاری و تفسیری داده‌ها و از طریق فرآیند سه مرحله‌ای استخراج واحدهای معنایی، مضامین فرعی و اصلی، راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز شامل هفت راهبرد یاددهی-یادگیری الکترونیکی، خودراهبر، پروژه‌محور، مشارکتی، مبتنی بر دیالوگ، حل مسئله و بدیعه‌پردازی شناسایی شد. براساس این پژوهش نتیجه گرفته می‌شود، توفیق مدرسان در یاددهی-یادگیری اثربخش نسل امروز دانشجویان کارشناسی مستلزم کاربست این راهبردها به صورت ترکیبی و با توجه به موقعیت و شرایط است.

واژگان کلیدی: راهبردهای یاددهی-یادگیری، آموزش عالی، دوره کارشناسی، ویژگی‌های نسلی، نسل جدید

۱. این مقاله مستخرج از رساله دکتری محقق است.

* نویسنده مسئول:

مقدمه

بی‌گمان استفاده از راهبردهای یاددهی-یادگیری کارا و اثربخش در آموزش عالی از جمله مهم‌ترین مؤلفه‌ها در پیشرفت تحصیلی دانشجویان است. از طرفی، کارایی و اثربخشی چنین راهبردهایی مرهون تناسب و سازگاری آنها با نیازها، علایق، مهارت‌ها و به‌طور کلی اقتضائات و ویژگی‌های نسلی دانشجویان است؛ از این رو، شناسایی و کاربست چنین راهبردهایی همواره یکی از دغدغه‌های اصلی ذی‌نفعان در نظام‌های آموزشی بوده است.

ویژگی‌های نسلی، نتیجه‌ی ذاتی تغییر و تحولات در سیر زمان است (سرگیونا^۱، ۲۰۲۰). پیرامون موضوع نسل و به تبع آن تفاوت‌های نسلی، مطالعات فراوانی صورت گرفته و نظریه‌های گوناگونی ارائه شده است. از نظر مید^۲ (۱۳۹۴)، انقلاب‌های فناوریانه و تحولات اجتماعی وسیع موجب گسستگی فرهنگی و نبودِ درک نسل‌ها از یکدیگر می‌شود. به تعبیر وی استمرار جامعه‌پذیری از نسل‌های پیشین به جدید هرگز کامل نیست، بلکه این تکرار همواره با انتقاد، نوآوری و رد جنبه‌های سنتی همراه است. کارل مانهایم^۳ (۱۳۹۵) در نظریه ساختاری-تاریخی، هویت، علقه و موقعیت اجتماعی-تاریخی واحد را براساس تجارب مشترک از ویژگی‌های اصلی یک واحد نسلی برمی‌شمارد. به عبارتی، فرهنگ و علقه‌های تاریخی و اجتماعی عمومی جزء عناصر اصلی تعریف نسل از نظر وی است. اینگلههارت^۴ در نظریه تحول ارزشی معتقد است: «برخلاف بزرگسالان، افراد جوان مقاومت کمتری در برابر تغییر می‌کنند که این موجب تفاوت نسلی و گاه تعارض نسلی می‌شود». گیدنز^۵ در نظریه سنت و تجدد، تفاوت نسلی را به معنای تفاوت دو نسل دیروز و امروز در آرمان‌ها، ارزش‌ها، باورها و سبک زندگی تعریف می‌کند (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۰). از نظر دیوید وایت^۶ وقایع مهم و فراموش‌نشده، تغییر ناگهانی در ساختار جمعیت، شکل‌گیری فاصله طبقاتی و باورپذیری جمعی از امور مقدس و ایدئولوژیک از جمله عوامل مهم در شکل‌گیری هویت نسل جدید است (افضلی و همکاران، ۱۳۹۸). هیوز^۷، ویژگی‌های نسلی را متأثر از تجربیات، تعلقات، مرجع‌ها و اندیشه‌های مشترک افراد متولد در یک دوره زمانی خاص مقارن با یک رویداد تاریخی ویژه می‌داند (دلیس و سیلور^۸، ۲۰۲۱). از نظر بالس^۹ (۱۳۸۰)، ویژگی‌های نسلی مجموعه‌ای از ابژه‌های^{۱۰} معین اجتماعی، فرهنگی، اخلاقی و غیره متعلق به یک نسل است که آن را به‌خوبی درک کرده، با یکدیگر سهیم شده‌اند و به‌آهستگی بینشی درباره واقعیت اجتماعی خود به وجود می‌آورند. ابژه‌های نسلی پدیده‌هایی هستند که برای ایجاد حس هویت نسلی به کار می‌روند. در یک جمع‌بندی کلی گفته می‌شود، ویژگی‌های نسلی ناظر بر صفات، نگرش‌ها، رفتارها، نیازها، علایق و مهارت‌های یک نسل و همچنین شرایط، امکانات و ظرفیت‌های موجود در زندگی آنهاست.

از دیدگاه دانشمندان علوم اجتماعی، نسل حاضر در فرآیند یک دگردیسی نسلی، دنیایی جدید با ارزش‌ها و هنجارهایی متفاوت برای خود آفریده‌اند و با هویتی نو اقتضائات خاص خود را می‌جویند (گلپسی^{۱۱}، ۲۰۲۰). تحولات جدید به‌ویژه در حوزه‌های تکنولوژیک زیست‌بوم آنها را به کلی دگرگون کرده است و سبکی نو از تعاملات آنها با

-
- 1.Sergeevna
 - 2.Mead
 - 3.Karl Mannheim
 - 4.Inglehart
 - 5.Giddens
 - 6.David white
 - 7.Hughes
 - 8.Deiuliis & Saylor
 - 9.Balls
 - 10.objet
 - 11.Gillespie

جهان ارائه می‌دهد که اعقاب آنها حافظهٔ مشترکی نسبت به آن ندارند (زابو^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). بومیان عصر دیجیتال با گذر از عصر صنعت به شبکه، سواد رسانه را همچون زبان مادری از کودکی آموخته‌اند و رها از هرگونه قید زمانی و مکانی تنها با چند کلیک ساده به آنچه می‌خواهند می‌رسند (هانگ و سانگ^۲، ۲۰۱۹). آنها با واژه «انتظار» بیگانه‌اند و پاسخ مسائل خود را در لحظه می‌خواهند؛ همچنین دنیای بدون اینترنت را نمی‌فهمند و جهان مجازی برایشان واقعی‌تر از هر واقعیتی است (ساجدوا و تریاسی^۳، ۲۰۱۹).

نسل حاضر بسیاری از مسائل و چالش‌های گذشته را به راحتی در فعالیت‌های عادی و روزمره خود از سر می‌گذرانند. از تکرار و یکنواختی گریزان بوده و به دنبال تنوع و محیط‌های مهیج و برانگیزاننده است (ویلالوز^۴، ۲۰۲۱). بنای باورهایش بیش از خواندن و شنیدن متکی بر دیدن و عمل کردن است. آنها باید ببینند، انجام دهند و باور کنند (کورتیاتی و آرون^۵، ۲۰۲۰). ساحت یادگیری‌شان فرای کلاس درس جهان‌شمول شده است (هرناندز^۶ و همکاران، ۲۰۲۰). در معاشرات خود، رک، صریح و بی‌تکلف هستند و از هر آنچه مایه دیده شدن و جلوه‌نمایی است، به شدت استقبال می‌کنند. در پس ذهن نسل کنونی، سیاه و سفید مطلق جایی ندارد. آنها خاکستری می‌اندیشند و مسائل را طیف‌گونه می‌بینند. از منظر آنها اگر چیزی به ذهن می‌رسد، پس می‌توان آن را عملی کرد (اسکرتز^۷، ۲۰۲۰). انجام فعالیت‌های علمی و عملی با رویکردی مشارکت‌جویانه و تعامل‌گرا مورد ترجیح و تأکید دانشجویان نسل امروز است و فضای مجازی امکان پیشبرد اهداف درسی را با چنین رویکردی برای آنها بسیار آسان کرده است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶). نسل دگراندیش امروز با نگاهی هنری و زیباشناسانه به پدیده‌های پیرامونی در پی واقعی کردن رؤیاهای بلندپروازانه‌ای است که در ذهن خیال‌انگیز خود می‌پروراند. بسیاری از اختراعات و اکتشافات برگرفته از چنین اندیشه‌هایی است (دامایانتي^۸ و همکاران، ۲۰۲۰).

نسل حاضر قائل به تعامل و گفتگو است و مطلق‌اندیشی و استبداد رأی جایی در اندیشه او ندارد (لوئیس^۹، ۲۰۲۱). تک‌صدایی استاد را در کلاس نمی‌پذیرد و با تفکری انتقادی نسبت به مسائل، هنجارها، ارزش‌ها و باورهای ایدئولوژیک را پس می‌زند. روحیه‌ای اجتماعی دارد، از معاشرت و مصاحبت با دیگران لذت می‌برد و برای دیده شدن از هیچ تلاشی فروگذار نمی‌کند (واندربراگ و پیگر^{۱۰}، ۲۰۲۱). امروزه برای دانشجویانی که اطلاعات علمی خود را به آسانی از منابع متعدد و متنوع اخذ می‌کنند، دیگر استاد یگانه مرجع علمی نیست. آنها با روحیه‌ای استدلال طلب و کنجکاو در جستجوی کشف و تحلیل مسائل چالش‌برانگیز اطراف خود هستند (کیانی و همکاران، ۱۳۹۹). امروزه ارتقای توانمندی‌های فراشناختی دانشجویان آنها را به سمت خودآموزی، خودمدیریتی و خودنظارتی در امور سوق می‌دهد. به طوری که نسبت به کنترل بیرونی در انجام فعالیت‌ها روی خوشی نشان نمی‌دهند (خوش‌گفتار و خرازی، ۱۳۹۵).

-
- 1.Szabo
 - 2.Huang & Song
 - 3.Sachdeva & Tripathi
 - 4.Villaluz
 - 5.Kurniyati & Arwen
 - 6.Hernandez
 - 7.Schenarts
 - 8.Damayanti
 - 9.Lewis
 - 10.Vander

به طور کلی مفاهیمی چون سواد رسانه‌ای و تفکر فناورانه (کاستا^۱ و همکاران، ۲۰۲۰)، تفکر انتقادی، پرسشگری، نواندیشی، صراحت لهجه و رک گویی، سنت‌گریزی (استدمن و براون^۲، ۲۰۲۰)، تعامل‌گرایی، آزاداندیشی، میل به ابراز وجود، جهان‌نگری، مشارکت‌جویی (رهبر و همکاران، ۱۳۹۹)، تمایل به گفت‌و شنود و مباحثه‌گری، استقلال‌جویی، تفکر خلاق و نوآفرینی (هرناندز و همکاران، ۲۰۲۰)، عمل‌گرایی، انحصارطلبی، خودراهبری (عباسی و همکاران، ۱۳۹۷)، ماجراجویی، هیجان‌دوستی، تنوع‌طلبی، خیال‌پردازی، برون‌گرایی، روحیه‌ هنردوستی و زیباشناختی (باچلر و همکاران^۳، ۲۰۲۰) برخی از ویژگی‌های بارز دانشجویان نسل حاضر است که محققان بدان اشاره کرده‌اند.

حال در مواجهه با چنین ویژگی‌هایی، مسئله اساسی آن است که آیا اتخاذ رویکردها و الگوهای گذشته در یاددهی-یادگیری، قادر به پاسخ‌گویی نیازها، علایق و مهارت‌های نسل حاضر و برقراری یک تعامل سازنده با آنهاست یا اینکه باید هم‌سو با مختصات زندگی آنها از طرح‌ها و شیوه‌های نوینی بهره گرفت. حضرت علی (ع) در این باره می‌فرماید: لا تَقْسِرُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى آدَابِكُمْ، فَإِنَّهُمْ مَخْلُوقُونَ لِزَمَانٍ غَيْرِ زَمَانِكُمْ (ابن ابی الحدید، ۱۳۷۸ق): فرزندان خود را برای پیروی از آداب خود تحت فشار قرار ندهید؛ زیرا آنان در زمانی غیر از زمان شما زندگی می‌کنند.

راهبردهای یاددهی-یادگیری، رویکردها و جهت‌گیری‌های اصلی مدرسان در تربیت دانشجویان هستند و از جایگاه و نقشی بی‌بدیل در آموزش عالی برخوردارند؛ زیرا برنامه‌ریزی درسی در تعلیم و تربیت شایسته فراگیران، طرح پیشبرد جریان یاددهی-یادگیری است (کیخا و همکاران، ۱۳۹۸). بی‌گمان تدریس موفق و تحقق اهداف غایی آموزش عالی در گرو کیفیت و اثربخشی این راهبردهاست و بی‌توجهی به آن، هرگونه تلاش دیگری را در این زمینه نافرجام می‌گذارد (بابو^۴، ۲۰۱۹). به اعتقاد دانشمندان علوم تربیتی مدرسان مسلط بر روش‌های تدریس، موفق‌تر از کسانی هستند که تنها تکیه بر اطلاعات علمی خود دارند. راهبردهای یاددهی-یادگیری فی‌نفسه خوب یا بد نیستند، بلکه میزان اثربخشی و مطلوبیت آنها وابسته به موقعیت و شرایط موجود است. قدر مسلم از جمله عوامل مهمی در اثربخشی راهبردهای یاددهی-یادگیری به‌عنوان اصلی‌ترین مجرای تأثیر و تأثر میان مربی و متربی، همسویی و تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی است (شاتو و اروین^۵، ۲۰۱۷). از همین روست که مکاتب فلسفی معروفی همچون رفتارگرایی، شناخت‌گرایی، سازنده‌گرایی، انسان‌گرایی و غیره با وجود اختلاف‌نظر پیرامون راهبردهای یاددهی-یادگیری مطلوب و مقبول بر سر لزوم تناسب و تجانس میان آنها با ویژگی‌های نسلی فراگیران در هر دوره‌ی زمانی متفق‌القول‌اند (گریس^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). این مسئله در دوره کارشناسی که فراگیران در مرحله رشد جوانی هستند و از تفاوت‌های نسلی بارزتری برخوردارند، اهمیتی دوچندان دارد.

به طور قطع، به کارگیری راهبردهای یاددهی-یادگیری براساس مؤلفه‌هایی متناسب با نیازها، رغبت‌ها و مهارت‌های دانشجویان، به خلق فرصت‌های متعدد و متنوع یادگیری و در نتیجه رشد و شکوفایی علمی آنها منجر می‌شود. در مقابل، عدم برانندگی و سازگاری فعالیت‌های درسی با ویژگی‌های نسلی دانشجویان پاسخ‌گوی نیازهای علمی آنان نبوده است و مایه بی‌انگیزگی در علم‌آموزی و افت تحصیلی آنها می‌شود (گریس و همکاران، ۲۰۱۸). متأسفانه امروزه شیوه‌های تدریس بسیاری از اساتید بی‌اطلاع یا بی‌تفاوت نسبت به این مسئله مبتنی بر الگوهایی است که تناسبی با ظرفیت‌ها، علایق

1.Costa

2.Stedman & Brown

3.Batchelor

4.Babu

5.Shatto & Erwin

6.Grace

و نیازهای دانشجویان ندارد. به یقین این ناآگاهی و بی توجهی مانعی جدی در استفاده بهینه از فرصت‌های آموزشی است. از طرفی، شناخت و کاربست راهبردهای مناسب، در بردارنده اعتلای حرفه‌ای مدرسان در یاددهی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در یادگیری است. اکنون سؤال اساسی این است که ویژگی‌های نسلی دانشجویان امروز با کدام یک از راهبردهای یاددهی-یادگیری تناسب بیشتری دارد. پژوهشگران این موضوع را در ابعاد مختلفی بررسی کرده‌اند.

جعفری رستمی و واگذاری ریکنده (۱۳۹۴) در پژوهش خود نتیجه گرفتند، راهبردهای یاددهی - یادگیری متناسب با روحیات و قابلیت‌های نسل جدید، روش‌هایی همچون کاوشگری، ایفای نقش، گردش علمی، همیاری، حل مسئله، بدیعه‌پردازی، بارش مغزی، بحث گروهی، ساخت‌گرایی، پژوهش محور و فناورانه هستند. محبی امین و ربیعی (۱۳۹۴) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که با توجه به باورها و ارزش‌های دانشجویان امروز، مدرسان باید از راهبردهای سنتی که فقط انتقال اطلاعات است، به سمت راهبردهای یاددهی - یادگیری فعال و جدید همچون مسئله‌مداری و مشکل‌گشایی حرکت کنند. عباسی کیانی و شمس مورکانی (۱۳۹۷) در تحقیقی نتیجه گرفتند که با توجه به ویژگی‌های دانشجویان در عصر فناوری، یاددهی-یادگیری سنتی کارآیی و اثربخشی خود را از دست داده و لازم است، شیوه‌های نوینی چون یادگیری از راه دور، مکاتبه‌ای، الکترونیکی، سیار، شبکه‌ای، برخط (آنلاین)، مادام‌العمر و شخصی‌سازی شده جایگزین آن شوند. اسوانزن^۱ (۲۰۱۸) در تحقیقی نتیجه گرفت، برخی از ویژگی‌های نسل امروز (Z)، تفکر چهار بعدی، ارتباط‌گر با تصویر، عمل‌گرایی، دیجیتالی، ریسک‌پذیری، تفکر واگرا، مشارکت‌جویی و خیال‌پردازی است و بر این اساس راهبردهای یاددهی-یادگیری مبتنی بر فعالیت، مشاهده، عمل فکورانه، تحول‌گرایی، ساخت معنی، موقعیت، مشارکت، حل مسئله، پروژه، ارتباط‌گرایی، فناوری، پرس‌وجو، زیباشناسی، اکتشاف، آزمایش و خطا، انتقادگری، بازی، سرگرمی و نوآوری مناسب هستند. پراتر^۲ (۲۰۲۰) در فصل ۴ کتاب خود نتیجه می‌گیرد، تغییر عقاید، اولویت‌ها و انگیزه‌های دانشجویان امروز، اساتید را به سمت استفاده از روش‌هایی که به بهترین وجه ممکن متناسب با خصائص آنها باشد، از جمله آموزش‌های فعال، الکترونیکی و گروهی پیش می‌برد. اریجی و تورانارا^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی نتیجه گرفتند، روش‌های سنتی یاددهی-یادگیری به هیچ وجه با خصوصیات فراگیران امروز سازگاری ندارد و باید از روش‌های فعالی همچون مسئله‌محور، مبتنی بر پرس‌وجو، سازنده‌گرایی و الکترونیکی استفاده کرد. راهایو^۴ (۲۰۲۰) در تحقیق خود نتیجه گرفت، یکی از مؤثرترین راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسل جدید دانشجویان (نسل Z) استفاده از رسانه‌های سمعی-بصری است.

از آنجایی که پژوهش‌های گذشته نشان‌دهنده مطالعه جامعی نیست که به‌طور جدی بر شناسایی و تبیین راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان نسل حاضر تمرکز یافته باشد و تحقیقات مرتبط نیز تنها وجوه بسیار محدود و خاصی از موضوع را مورد توجه قرار داده‌اند، واکاوی این مسئله با توجه به ظهور نسلی از دانشجویان با ویژگی‌های خاص و منحصر به فرد درخور توجه ویژه است. در همین راستا، پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا با پاسخ‌گویی به سؤال زیر این مسئله را واکاوی کند:

دیدگاه‌های صاحب‌نظران درباره راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان دوره کارشناسی امروز چیست؟

1.Swanzen
2.Prater
3.Orijji & Torunarigha
4.Rahayu

روش پژوهش

این تحقیق با رویکرد کیفی و استفاده از روش تحلیل محتوا انجام شده است. جامعه آماری با توجه به ارتباط مستقیم متغیرهای اصلی پژوهش با دو رشته علوم تربیتی و جامعه‌شناسی، صاحب‌نظران این دو حوزه معرفتی از دانشگاه‌های کشور که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مشغول به تدریس بودند، در نظر گرفته شد. شیوه نمونه‌گیری به صورت هدفمند و انتخاب افرادی انجام شد که در ارتباط با موضوع مورد تحقیق اطلاعات ارزشمند و غنی داشتند (کرسول^۱، ۲۰۰۷). علاوه بر این، از نمونه‌گیری گلوله‌برفی^۲ نیز استفاده شد (نوی^۳، ۲۰۰۸). در این پژوهش با ۴۰ نفر از صاحب‌نظران در موضوع مورد پژوهش، متشکل از ۲۳ نفر در رشته علوم تربیتی و ۱۷ نفر در رشته علوم اجتماعی مصاحبه به عمل آمد. معیار تعداد مصاحبه‌شوندگان، حصول اشباع و تکرار داده‌ها بود (آنیانگ‌بازی و لیچ^۴، ۲۰۰۷). اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

رتبه / رشته	استاد	دانشیار	استادیار	جمع	جمع کل	میانگین سابقه
علوم تربیتی	۸	۹	۶	۲۳	۴۰	۱۹
علوم اجتماعی	۵	۷	۵	۱۷		

ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساختاریافته^۵ بود که تمامی آنها با کسب اجازه ضبط شد. مصاحبه هر فرد پس از پیاده‌سازی برای بازبینی و اصلاح یا تأیید در اختیار او قرار می‌گرفت. زمان انجام مصاحبه‌ها بین ۴۰ تا ۱۲۰ دقیقه (با میانگین تقریبی ۵۶ دقیقه) متغیر بود. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل ساختاری و تفسیری^۶ استفاده شد. در تحلیل ساختاری مصاحبه‌های ضبط‌شده مکتوب و با مطالعه دقیق به صورت تلخیص جملات کلیدی مشابه در قالب مقوله‌ها سازمان‌دهی می‌شوند. این دسته‌بندی از طریق فرآیند سه مرحله‌ای استخراج واحدهای معنایی، مضامین فرعی و درنهایت، مضامین اصلی صورت گرفت. در مرحله واحدهای معنایی، متن مصاحبه‌ها چندین بار مطالعه و واحدهای مفهومی خرد برچسب‌گذاری و دسته‌بندی شد. در گزینش مضامین فرعی، خُرده‌مقوله‌های متشکل در مرحله نخست باهم مقایسه شدند و آنهایی که باهم شباهت و ارتباط داشتند، حول محور مشترکی در یک مقوله قرار گرفتند. با هر مصاحبه جدید ممکن بود مقوله‌های قبلی بازنگری و در صورت نیاز ادغام یا مقوله جدیدی ایجاد شود. درنهایت، در مرحله تعیین مضامین اصلی، یکپارچه‌سازی مقوله‌ها برای انتخاب مضامین اصلی و مرکزی انجام شد (ویلکینسون و بیرنینگهام^۷، ۲۰۰۳). با مشخص شدن مضامین اصلی، پاسخ‌ها در قالب جداول و بحث به صورت فراوانی و درصد گزارش شدند. ضمن آنکه به منظور رعایت اصل محرمانه‌بودن اطلاعات در نقل قول مستقیم و غیرمستقیم از کدهای عددی به عنوان جایگزین برای نام مصاحبه‌شوندگان استفاده شد. در تحلیل تفسیری نیز تا حد امکان به آشکارکردن پیام‌های مستور در متن اصلی مصاحبه‌ها توجه شد (کریمی و نصر، ۱۳۹۲). برای مدیریت و افزایش دقت در تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Maxqda استفاده شد؛ همچنین در زمینه تأیید اعتبار و دقت و صحت داده‌ها از چهار معیار باورپذیری، اطمینان‌پذیری، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری استفاده شد (گوبا و لین کولن^۸، ۱۹۸۲).

1. Creswell

2. snowball

3. Noy

4. Onwuegbuzie & Leech

5. semi-structured interview

6. structural & interpretive

7. Wilkinson & Birmingham

8. Guba & Lincoln

یافته‌ها

مصاحبه‌شوندگان در ارتباط با موضوع پژوهش ضمن اشاره به اهمیت راهبردهای یاددهی-یادگیری در تعلیم و تربیت به بحث پیرامون انواع راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسل امروز دانشجویان کارشناسی توجه کردند. برخی از اصلی‌ترین سؤالات مطرح‌شده در مصاحبه‌ها عبارت بودند از:

* نظر شما درباره‌ی مهم‌ترین ویژگی‌های نسلی دانشجویان دوره‌ی کارشناسی امروز در یاددهی-یادگیری چیست؟

* به چه دلایلی باید راهبردهای یاددهی-یادگیری با ویژگی‌های نسلی دانشجویان امروز متناسب باشد؟

* نظر شما درباره‌ی روش‌های یاددهی-یادگیری متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان امروز چیست؟

بدیهی است، حین بحث حول محور سؤالات اصلی، سؤالات فرعی نیز در راستای رفع ابهامات مطرح می‌شد.

در تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده در مرحله‌ی استخراج واحدهای معنایی، تعداد ۶۹۳ گزاره یا واحد مفهومی در مرحله‌ی گزینش مضامین فرعی، تعداد ۴۸ مضمون (مضامین فرعی مندرج در جداول ۲ تا ۸) و در مرحله‌ی تعیین مضامین اصلی، مقوله‌های اساسی شامل هفت راهبرد یاددهی-یادگیری الکترونیکی، پروژه‌محور، حل مسئله، خودراهبر، مبتنی بر دیالوگ، مشارکتی و بدیعه‌پردازی به‌عنوان راهبردهای متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز شناسایی شد. در ادامه، با توجه به محدودیت حجم مقاله، گزیده‌ای از نظرات صاحب‌نظران پیرامون مؤلفه‌های گوناگون این هفت راهبرد به تفکیک بیان می‌شود:

۱) راهبرد یاددهی-یادگیری الکترونیکی

امروزه آموزش الکترونیکی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر توسعه‌یافتگی در بردارنده‌ی بهره‌گیری از هر نوع ابزار سخت‌افزاری و یا نرم‌افزاری دیجیتال در تعلیم و تربیت است. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان، همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود، هفت مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری الکترونیکی شناسایی شد که ۳۷ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربست آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات به ترتیب متعلق به آیتم‌های استفاده از «پیام‌رسان‌های مجازی» (۱۹ نفر) و «نرم‌افزارها و فیلم‌های آموزشی» (۱۸ نفر) است.

جدول ۲: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری الکترونیکی متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۱۹	۱,۵,۸,۱۰,۱۱,۱۲,۱۵,۱۷,۱۸,۲۰,۲۲,۲۵,۲۶,۲۷,۲۸,۳۰,۳۳,۳۵,۳۸	۱. استفاده از پیام‌رسان‌های مجازی
۱۸	۲,۴,۶,۸,۹,۱۳,۱۵,۱۷,۱۹,۲۱,۲۳,۲۵,۲۸,۳۱,۳۳,۳۴,۳۶,۳۹	۲. استفاده از نرم‌افزارها و فیلم‌های آموزشی
۱۶	۱,۳,۹,۱۱,۱۴,۱۵,۱۶,۱۸,۲۰,۲۱,۲۲,۲۶,۳۰,۳۲,۳۵,۴۰	۳. معرفی و استفاده از وب‌سایت‌های علمی
۱۵	۱,۵,۱۰,۱۲,۱۳,۱۷,۱۹,۲۱,۲۳,۲۷,۲۹,۳۱,۳۳,۳۸,۳۹	۴. آموزش‌های مکمل از راه دور
۱۲	۳,۸,۱۱,۱۵,۱۶,۱۸,۲۲,۲۶,۲۹,۳۲,۳۴,۴۰	۵. اجازه‌ی جستجوی وب در کلاس
۱۱	۱,۶,۱۰,۱۴,۲۰,۲۵,۲۷,۲۸,۳۰,۲۳,۳۸	۶. ارائه‌ی تکالیف مجازی
۱۰	۱,۴,۹,۱۲,۱۶,۱۹,۲۳,۲۹,۳۳,۴۰	۷. برگزاری آزمون‌های مجازی
	۳۷	تعداد کل

۱-۱- **استفاده از پیام‌رسان‌های مجازی:** از نظر مصاحبه‌شوندگان، امروزه پیام‌رسان‌های مجازی به‌عنوان بخشی از زندگی دانشجویان، یکی از مؤثرترین ابزارها در آموزش است. در همین ارتباط کد ۵ ابراز می‌کند: «امروزه ایجاد گروه‌های درسی در پیام‌رسان‌ها تعاملات علمی بین استاد و دانشجو رو بسیار آسون، مؤثر و کم‌هزینه کرده». کد ۱۱ می‌گوید: «دانشجوهای امروز همه‌چیز رو در لحظه می‌خوان. سرعت زیاد پیام‌رسان‌های جدید در اشتراک‌گذاری فایل‌های آموزشی حتی دیگه ایمیل رو هم به حاشیه برده».

۲-۱- **استفاده از نرم‌افزارها و فیلم‌های آموزشی:** به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، استفاده از نرم‌افزارها و فیلم‌های آموزشی در بین دانشجویان امروز بسیار فراگیر است. در همین زمینه کد ۴ بیان می‌کند: «امروزه دانشجوها فعالیت‌های درسی خودشون رو با استفاده از نرم‌افزارهایی مثل office disrel spss و غیره خیلی دقیق‌تر و سریع‌تر از گذشته انجام میدن». کد ۹ معتقد است: «امروزه پیشرفت جهشی در علوم و توضیح و تبیین یافته‌های جدید مرهون استفاده از نرم‌افزارهاست». کد ۳۶ عنوان می‌کند: «دانشجوهای امروز دیدن و شنیدن از طریق فیلم آموزشی رو بر خواندن و نوشتن متون ترجیح میدن».

۳-۱- **معرفی و استفاده از وب‌سایت‌های علمی:** از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، امروزه وب‌سایت‌های علمی، یکی از مهم‌ترین مراجع علمی قابل‌دسترس برای دانشجویان است. در همین راستا، کد ۱ اظهار می‌کند: «امروزه بیشترین جستجوی دانشجوها توی فضای وبه. اساتید باید ضمن شناخت و معرفی وب‌سایت‌های معتبر، مانع استفاده دانشجوها از اطلاعات نادرست و کشکولی بشن». کد ۱۶ تأکید می‌کند: «مراجعه اساتید به سایت‌های علمی حین تدریس علاوه بر اعتباربخشی به تدریس، موجب آشنایی دانشجوها با منابع علمی هم میشه».

۴-۱- **ارائه آموزش‌های مکمل از راه دور:** به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان امروزه آموزش‌های مجازی آنلاین و آفلاین موجب صرفه‌جویی در هزینه‌ها و ارتقای کیفیت یادگیری است. در همین زمینه کد ۱۰ اذعان می‌کند: «توانمندی‌های رایانه‌ای دانشجوهای امروز اقتضا می‌کنه تا هرچه بیشتر از روش‌های آموزشی به‌صورت مجازی و از راه دور بهره‌برداری بشه». کد ۱۳ می‌گوید: «امروزه با استفاده از سامانه (LMS)، امکان تعاملات علمی بدون محدودیت زمانی و مکانی و به‌صورت‌های متنی، صوتی، تصویری و ویدئو کنفرانس‌های زنده فراهم شده».

۵-۱- **اجازه جستجوی وب در کلاس:** به باور مصاحبه‌شوندگان امروزه باید امکان جستجوی علمی از اینترنت به‌صورت مدیریت‌شده برای دانشجویان در کلاس فراهم باشد. در همین رابطه، کد ۳ ابراز می‌کند: «امروزه دیگه استاد فصل‌الخطاب مباحث علمی نیست. جهان اطلاعات زیر انگشتای دانشجوهاست و به‌سرعت می‌تونن هر مطلبی رو موردبررسی و راستی‌آزمایی قرار بدن». کد ۱۵ معتقد است: «امروزه همراه داشتن موبایل و لپ‌تاپ برای دانشجوها حکم لوازم‌التحریر رو داره. گاهی یافته‌های اونا توی وب برای استاد هم قابل استفاده است».

۶-۱- **ارائه تکالیف مجازی:** از دیدگاه صاحب‌نظران، امروزه از طریق فضای مجازی می‌توان تکالیفی متناسب با طیف وسیع علائق، مهارت‌ها و نیازهای دانشجویان ارائه داد. در همین راستا، کد ۶ عنوان می‌کند: «امروزه قابلیت‌های فضای مجازی مثل دقت، سرعت، کیفیت و بازخورد فوری موجب اقبال بیشتر دانشجوها به انجام تکالیف مجازی نسبت به تکالیف مداد-کاغذی شده». کد ۱۴ اظهار می‌کند: «امروزه امکان انجام برخی از تکالیف تعاملی و گروهی توی فضای مجازی آسون‌تره».

۱-۷- برگزاری آزمون‌های مجازی: از نظر صاحب‌نظران برگزاری آزمون‌های مجازی موجب ارتقای یادگیری می‌شود. در همین زمینه کد ۴ تأکید می‌کند: «استفاده از آزمون‌های الکترونیکی، مشکلات زمانی و مکانی آزمون‌های حضوری رونداره. ضمن اینکه ارائه نتیجه و پاسخ‌های صحیح بلافاصله پس از آزمون باعث صرفه‌جویی وقت هم میشه». کد ۲۹ اذعان می‌کند: «برگزاری آزمون‌های تکوینی کوتاه و مستمر که توی فرصت‌های محدود کلاسی ممکن نیست، از طریق مجازی به راحتی امکان‌پذیره».

۲) راهبرد یاددهی-یادگیری پروژه‌محور

به فرموده حضرت علی (ع): تجربه‌ها بهترین آموزگارند. امروزه آموزش اثربخش در گرو تلفیق مطالعات نظری با پروژه‌های عملی است. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان، همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، ۷ مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری مبتنی بر انجام پروژه شناسایی شد که ۳۴ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربست آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات به ترتیب متعلق به آیتم‌های «تلفیق علم و عمل» (۱۸ نفر) و «بازدیدها و سفرهای علمی» (۱۵ نفر) است.

جدول ۳: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری پروژه‌محور متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۱۸	۱,۵,۷,۸,۱۱,۱۳,۱۶,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۴,۲۸,۳۰,۳۱,۳۴,۳۶,۳۹	۱. تلفیق علم و عمل
۱۵	۵,۹,۱۲,۱۶,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۵,۲۹,۳۲,۳۴,۳۵,۳۷,۳۹	۲. بازدیدها و سفرهای علمی
۱۴	۳,۶,۱۳,۱۵,۱۷,۲۰,۲۲,۲۴,۲۵,۳۰,۳۴,۳۷,۳۸,۳۹	۳. تهیه فیلم و عکس
۱۴	۱,۷,۸,۹,۱۰,۱۵,۱۷,۲۶,۲۸,۲۹,۳۱,۳۵,۳۶,۳۸	۴. ارائه سمینارهای درسی
۱۳	۱,۲,۵,۶,۱۱,۱۲,۱۸,۲۱,۲۳,۲۴,۲۶,۲۸,۲۹	۵. نگارش مقاله
۱۰	۳,۹,۱۶,۲۲,۲۸,۲۹,۳۰,۳۱,۳۴,۳۸	۶. مصاحبه با افراد ذی‌صلاح
۹	۱,۲,۵,۶,۱۰,۱۲,۱۵,۲۰,۲۱	۷. ترجمه آثار ارزشمند علمی
۳۴		تعداد کل

۱-۲- تلفیق علم و عمل: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان امروزه امکان تدریس عملی بسیار بیشتر از سابق است. در همین ارتباط کد ۱ می‌گوید: «دانشجوهای عمل‌گرای امروز با مباحث نظری مأنوس نیستن. اونا باید ببینن و انجام بدن تا باور کنن». کد ۷ بیان می‌کند: «قدرت تفکر انتزاعی دانشجوهای امروز پایینه. اساتید باید در جهت درک مفاهیم، دانشجوها رو به سمت تجارب عملی و کاربردهای واقعی درس هدایت کنن».

۲-۲- بازدیدها و سفرهای علمی: از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان امروزه تدارک بازدیدها و سفرهای علمی در راستای ارتقای یادگیری بسیار آسان‌تر از گذشته است. در همین راستا، کد ۵ ابراز می‌کند: «دانشجوهای امروز اهل سیاحتن. لحظات خاطره‌انگیز سفرهای علمی موجب انگیزه‌مندی اونا توی یادگیریه». کد ۱۲ معتقد است: «امروزه توی بیشتر شهرها امکانات فراوانی وجود داره که برای بازدیدهای علمی نیاز به سفرهای برون‌شهری نیست. دیدن واقعات علمی به‌طور ملموس توی باورپذیری دانشجوهای شکاک امروز بسیار مؤثره».

۲-۳- **تهیه فیلم و عکس:** مصاحبه‌شوندگان معتقدند که امروزه تهیه فیلم و عکس کمک شایانی به کیفیت آموزش کرده است. در همین رابطه کد ۳ عنوان می‌کند: «امروزه فناوری فرصت خوبی ایجاد کرده که اساتید، دانشجویها رو به تهیه عکس، فیلم و حتی انیمیشن از سوژه‌های علمی ترغیب کنن». کد ۱۵ اظهار می‌کند: «در گذشته کارهای عملی، بیشتر توی قالب روزنامه دیواری بود؛ اما امروزه با افزودن عکس و فیلم واقعی، جذابیت بیشتری پیدا کرده».

۲-۴- **ارائه سمینارهای درسی:** از نظر مصاحبه‌شوندگان، امروزه دانشجویان توانمندی‌های زیادی در ارائه سمینارهای درسی در سبک‌های مختلف دارند. در همین زمینه کد ۷ تأکید می‌کند: «تدریس به شیوه کنفرانس علاوه بر پاسخ‌گویی به میل خودابرازی و تنوع‌دوستی دانشجویان، باعث یادگیری عمیق‌تر میشه». کد ۹ اذعان می‌کند: «امروزه با توجه به سرعت پیشرفت علم، سمینارهای درسی می‌تونن طوری برنامه‌ریزی بشن که خود اساتید هم از یافته‌های علمی جدید مطلع بشن».

۲-۵- **نگارش مقاله:** از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، امروزه شرایط انجام کارهای پژوهشی از جمله مقاله‌نویسی بیشتر از قبل فراهم است. در همین ارتباط کد ۲ می‌گوید: «امروزه دسترسی آسون دانشجویها به منابع اطلاعاتی متعدد الکترونیکی موجب اقبال اونا به مقاله‌نویسیه». کد ۱۱ بیان می‌کند: «برای دانشجویهای مضطرب امروز، انجام تکالیف و حتی ارزشیابی در قالب کارهای تحقیقی مثل مقاله‌نویسی استرس کمتری داره. البته هدف از مقاله‌نویسی در دوره کارشناسی بیشتر جستجوگری علمیه، نه چاپ اونا».

۲-۶- **مصاحبه با افراد ذی‌صلاح:** به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان امروزه مصاحبه‌گری یک فرهنگ شده است و از آن در آموزش نیز سود برده می‌شود. در همین راستا کد ۱۶ ابراز می‌کند: «امروزه مصاحبه با افراد مطلع به روش آموزشی جدید و موجب یادگیری عمیق‌تر. تعویض جایگاه دانشجو به عنوان سؤال‌کننده به جای پاسخ‌دهنده موجب علاقه دانشجویها به مصاحبه میشه». کد ۳۴ معتقد است: «امروزه فاوا الزام حضور فیزیکی طرفین مصاحبه توی یک مکان خاص رو برداشته و به جای یادداشت‌برداری به سادگی میشه اون رو ضبط کرد».

۲-۷- **ترجمه آثار ارزشمند:** به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان امروزه با توجه به جهانی شدن علم، دانشجویان نباید محدود به منابع داخلی باشند. در همین رابطه کد ۱ عنوان می‌کند: «امروزه آشنایی بیشتر دانشجویها با زبان انگلیسی راه رو برای واگذاری ترجمه آثار علمی به اونا باز کرده. این کار موجب یادگیری واژه‌های تخصصی هم میشه». کد ۶ اظهار می‌کند: «امروزه دیکشنری‌های دیجیتال و مترجم‌های آنلاین کار ترجمه رو تسهیل کرده. تقویت زبان دانشجویها یکی از نیازهای ضروری امروزه».

۳) راهبرد یاددهی-یادگیری حل مسئله

در جریان حل مسئله ضمن بازنمایی مشکل در قالب یک تصویر ذهنی، نقشه‌ای برای حل آن طراحی شده است و به اجرا درمی‌آید. این فرایند به منظور اصلاح و بهسازی کنترل و بازنگری می‌شود. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان، همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، ۷ مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری حل مسئله شناسایی شد که ۲۷ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربرد آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات به ترتیب متعلق به آیت‌های «تلفیق دروس با مسائل واقعی زندگی» (۲۰ نفر) و «تبیین مسائل اصلی هر درس» (۱۷ نفر) است.

جدول ۴: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری حل مسئله متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۲۰	۴,۶,۷,۸,۱۰,۱۱,۱۲,۱۴,۱۵,۱۸,۱۹,۲۲,۲۳,۲۴,۲۶,۲۷,۳۲,۳۳,۳۴,۳۸	۱. تلفیق دروس با مسائل واقعی زندگی
۱۷	۳,۷,۸,۱۶,۱۸,۲۰,۲۲,۲۳,۲۴,۲۶,۲۷,۳۲,۳۳,۳۴,۳۹,۴۰	۲. تبیین مسائل اصلی هر درس
۱۷	۱,۲,۳,۴,۶,۱۱,۲۲,۲۳,۲۴,۲۶,۲۷,۳۲,۳۸,۳۹,۴۰	۳. ارائه مفاهیم در قالب مسئله
۱۵	۲,۴,۶,۱۰,۱۱,۱۲,۱۸,۲۰,۲۲,۲۶,۲۷,۳۲	۴. ارائه تکالیف مسئله‌محور
۱۲	۳,۷,۸,۱۶,۱۹,۲۰,۲۳,۳۳,۳۴,۳۸,۳۹,۴۰	۵. بررسی راه‌های مختلف حل مسئله
۱۱	۱,۲,۶,۱۰,۱۴,۲۰,۲۴,۳۲,۳۳,۳۹,۴۰	۶. تبیین موقعیت موجود و مطلوب هر مسئله
۹	۱,۴,۶,۷,۱۵,۱۸,۱۹,۲۲,۲۷	۷. اولویت تلاش فکورانه بر نتیجه‌گرایی
	۲۷	تعداد کل

۳-۱- **تلفیق دروس با مسائل واقعی زندگی:** به باور مصاحبه‌شوندگان، برقراری ارتباط میان مفاهیم درسی با شواهد و مسائل واقعی زندگی برای دانشجویان عینیت‌گرا و نامطمئن امروز بسیار مهم است. در همین زمینه کد ۱۱ تأکید می‌کند: «تبیین مسائل جدید در مفاهیم درسی امروز نیازمند استفاده از مثال‌های عینی و واقعیه». کد ۲۲ اذعان می‌کند: «امروزه به کمک تکنولوژی میشه بسیاری از مفاهیم انتزاعی رو به صورت عینی تر توضیح داد». کد ۲۴ می‌گوید: «بسیاری از مسائل درسی تنها توی محیط‌های طبیعی بیرون از کلاس قابل تبیین هستن».

۳-۲- **تبیین مسائل اصلی هر درس:** از نظر مصاحبه‌شوندگان، امروزه انگیزه دانشجویان برای مطالعه متکی بر درک روشن آنها از مسائل اساسی هر درس است. در همین ارتباط کد ۳ بیان می‌کند: «امروزه فلسفه وجودی هر درس برای دانشجویان اثبات‌گرا که کمتر ماوراءالطبیعی می‌اندیشن، یک مسئله است». کد ۱۶ ابراز می‌کند: «امروزه خیلی از دانشجویان درباره کاربرد دروس می‌پرسن که وقتی در جواب مسائل مرتبط بیان میشه، تا حد زیادی قانع میشن».

۳-۳- **ارائه مفاهیم در قالب مسئله:** از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان ارائه مفاهیم درسی به صورت قالبی و کلیشه‌ای مناسب ذهن مسئله‌مدار دانشجویان امروز نیست. در همین راستا کد ۱۱ معتقد است: «امروزه برای دانشجویان دارای تفکر انتقادی، تبیین مفاهیم درسی با درگیر کردن ذهن اونا با مسئله‌های دقیق راحت‌تره». کد ۲۴ عنوان می‌کند: «تلاش دانشجویان چالش‌گر امروزی برای فائق‌اومدن به حل مسائل درسی که استاد میده، منجر به یادگیری عمیق میشه».

۳-۴- **ارائه تکالیف مسئله‌محور:** به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، امروزه اساتید باید رویکرد خود را از ارائه تکالیف حفظی به تکالیف مسئله‌مدار تغییر دهند. در همین رابطه کد ۴ اظهار می‌کند: «تو دنیای پرچالش امروز ارزش انجام یک تکلیف مسئله‌محور بیشتر از انبوهی از تکالیف تکراری، فرمالیته و بی‌خاصیته». کد ۲۷ تأکید می‌کند: «امروزه با وجود منابع اطلاعاتی فراوان، دست اساتید توی ارائه تکالیف مسئله‌محور بازتره».

۳-۵- **بررسی راه‌های مختلف حل مسئله:** به باور مصاحبه‌شوندگان، امروزه تنوع و تعدد منابع اطلاعاتی راه‌های بدیعی برای حل مسائل پیش روی دانشجویان می‌گذارد که درخور توجه است. در همین زمینه کد ۳۴ اذعان می‌کند: «دانشجویان امروز دارای تفکر واگرا هستن. بررسی راه‌های متفاوت اونا، ابعاد مختلف یک مسئله رو روشن‌تر

می‌کنه». کد ۳۹ می‌گوید: «امروزه فضای مجازی بستر مناسبی برای اشتراک‌گذاری و نقد و بررسی راه‌حل‌های دانشجویان است».

۳-۶- تبیین موقعیت موجود و مطلوب هر مسئله: به عقیده مصاحبه‌شوندگان، امروزه دانشجویان در شناخت ماهیت مسائل کم‌توان و نیازمند کمک هستند. در همین ارتباط کد ۶ بیان می‌کند: «انگیزه‌مندی دانشجویان در حل مسائل، مستلزم شناخت اونا از مسیر کلی هر مسئله از ابتدا تا انتهاست». کد ۳۳ ابراز می‌کند: «دانشجویان امروز نسبت به مسائل سطحی‌نگرند. فهم صورت مسئله نصف جوابه. اساتید باید توی فهم دقیق مسائل اونا رو یاری کنن».

۳-۷- اولویت تلاش فکورانه بر نتیجه‌گرایی: از نظر مصاحبه‌شوندگان، دانشجویان نتیجه‌گرای امروز به داده‌سازی‌های غیر علمی روی آورده‌اند؛ در حالی که تلاش آنها باید مبتنی بر عمل فکورانه باشد. در همین راستا کد ۴ معتقد است: «متأسفانه امروزه دانشجویان به جای علم‌آموزی تنها دنبال فارغ‌التحصیلی هستن. اساتید باید این رویکرد رو تغییر بدن». کد ۱۸ عنوان می‌کند: «امروزه همه دانشجویان در تلاش برای پاس کردن دروس با نمرات بالا به هر روشی هستن. ملاک برتری از نظر اساتید باید تلاش‌های واقعی و علمی اونا باشه».

۴) راهبرد یاددهی-یادگیری خودراهبر

خودراهبری یکی از ابعاد فراشناخت است. فرد خودراهبر در جهت ادراک شایستگی‌ها می‌اندیشد، بر مبنای علایق و قابلیت‌های خود تصمیم می‌گیرد و ضمن سودجویی از معاضدت و راهنمایی افراد ذی‌صلاح در جهت نیل به اهداف، مدیریت و نظارت امور را به دست می‌گیرد. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان، همان‌طور که در جدول (۵) مشاهده می‌شود، ۷ مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری خودراهبر شناسایی شد که ۲۵ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربرد آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات به ترتیب متعلق به آیت‌های «خودمدیریتی و خودارزیابی» (۱۸ نفر) و «سهیم کردن دانشجویان در تدریس» (۱۷ نفر) است.

جدول ۵: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری خودراهبر متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۱۸	۱,۵,۸,۹,۱۲,۱۵,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۵,۲۶,۲۸,۲۹,۳۰,۳۵,۳۶,۳۸	۱. خودمدیریتی و خودارزیابی در یادگیری
۱۷	۱,۳,۵,۸,۹,۱۲,۱۵,۱۷,۲۰,۲۳,۲۵,۲۶,۲۸,۳۰,۳۲,۳۷,۳۸	۲. سهیم کردن دانشجویان در تدریس
۱۶	۳,۵,۷,۱۴,۱۵,۱۷,۱۸,۱۹,۲۶,۲۸,۲۹,۳۲,۳۵,۳۶,۳۷,۳۸	۳. هدایت به سمت یادگیری مادام‌العمر
۱۵	۳,۷,۹,۱۲,۱۴,۱۵,۱۷,۱۹,۲۰,۲۱,۲۵,۲۹,۳۰,۳۲,۳۵	۴. توجه به علاقه و استعداد فردی در انجام تکالیف
۱۲	۷,۱۲,۱۴,۱۷,۱۹,۲۰,۲۱,۲۵,۲۶,۲۸,۳۲,۳۶	۵. توجه به روش‌های تدریس مدنظر دانشجویان
۱۲	۱,۳,۸,۱۴,۲۰,۲۱,۲۳,۲۵,۲۶,۲۸,۲۹,۳۰	۶. کمک به شناخت علایق و استعدادها
۱۱	۸,۹,۱۲,۱۴,۱۹,۲۵,۳۰,۳۲,۳۶,۳۷,۳۸	۷. راهنمایی به سؤالات به جای پاسخ کامل
	۲۵	تعداد کل

۴-۱- خودمدیریتی و خودارزیابی در یادگیری: از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، امروزه بسیاری از امور آموزشی تحت نظارت استاد به خود دانشجویان واگذار می‌شود. در همین رابطه کد ۱۲ اظهار می‌کند: «ترجیح دانشجویان

استقلال جوی امروز کنترل درونی به جای کنترل بیرونی در فرآیند یاددهی-یادگیری» کد ۲۳ تأکید می‌کند: «امروزه این امکان وجود دارد که بخشی از ارزشیابی دانشجویان مبتنی بر خودارزیابی باشد. این رویکرد موجب تعهد اخلاقی دانشجویان نسبت به یادگیری میشه».

۴-۲- سهیم کردن دانشجویان در تدریس: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان امروزه امکانات و شرایط بسیار خوبی برای مشارکت دانشجویان در تدریس وجود دارد. در همین زمینه کد ۳ اذعان می‌کند: «امروزه باید دانشجویان در فرایند تدریس بیشترین سهم رو داشته باشن. اونا کلاسی رو که در اون استاد گوینده صرف و دانشجویان شنونده محض باشن، برنمی‌تابن». کد ۱۵ می‌گوید: «امروزه با توجه به محدودیت استاد در اشراف به همه منابع علمی میشه از ظرفیت دانشجویان برای تحقیق پیرامون اطلاعات علمی جدید و ارائه اون توی کلاس بهره برد».

۴-۳- هدایت به سمت یادگیری مادام‌العمر: به باور مصاحبه‌شوندگان دانشجویان امروز اگر چگونه یاد گرفتن را یاد بگیرند، بسیاری از مسیر یادگیری را خود طی می‌کنند. در همین ارتباط کد ۷ بیان می‌کند: «امروزه محدودیت‌های زمانی و مکانی سابق در یادگیری جای خود رو به یادگیری مستقیم در هر کجا و هر زمان داده». کد ۱۵ ابراز می‌کند: «امروزه دسترسی آسون به کتابخانه‌های دیجیتال، مجلات الکترونیکی و سایت‌های علمی در کنار مراکز علمی که در اقصی نقاط کشور توسعه یافتن، بستر مناسبی برای یادگیری مادام‌العمره».

۴-۴- توجه به علاقه و استعداد فردی در انجام تکالیف: از نظر مصاحبه‌شوندگان امروزه امکان ارائه شیوه‌های مختلف تکلیف متناسب با طیف وسیع علایق و توانمندی‌های دانشجویان وجود دارد. در همین راستا کد ۳ معتقد است: «امروزه راه‌های گوناگونی مثل نگارش مقاله، مصاحبه، کنفرانس، تهیه عکس و فیلم، ترجمه و غیره برای انجام تکالیف توسط دانشجویان وجود دارد». کد ۱۹ عنوان می‌کند: «انجام یک تکلیف با شیوه‌های متفاوت ابعاد بیشتری از مسئله رو روشن می‌کنه که می‌تونه مؤید یا اصلاح‌کننده همدیگه باشن».

۴-۵- توجه به روش‌های تدریس موردعلاقه دانشجویان: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، با توجه به امکانات گسترده امروز دیگر نمی‌توان یک روش خاص تدریس را به دانشجویان تحمیل کرد. در همین رابطه کد ۱۹ اظهار می‌کند: «تدریس مداوم با یک روش خاص و یکنواخت بدون توجه به علایق دانشجویان تنوع طلب امروز خمودگی و انفعال اونا رو در پی داره». کد ۲۶ تأکید می‌کند: «مصونیت شغلی برخی از اساتید مانع به‌روز کردن روش‌های تدریس کهنه اونا میشه. روش‌های سنتی با ماهیت علم‌آموزی دانشجویان امروز تناسبی نداره».

۴-۶- کمک به شناخت علایق و استعدادها: از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان امروزه علایق و استعداد دانشجویان بسیار متنوع است و اساتید باید در راستای شناخت و هدایت آنها تلاش کنند. در همین راستا کد ۱ بیان می‌کند: «امروزه با توجه به تنوع زیاد رشته‌های علمی لازمه اساتید با کشف توانمندی‌های دانشجویان، اونا رو توی برنامه‌ریزی برای ادامه تحصیل کمک کنن». کد ۲۱ اظهار می‌کند: «اساتید نباید اجازه بدن که دانشجویان توی مسائل متعددی که امروزه در فضای حقیقی و مجازی اونا رو توی جهت عکس شایستگی‌هاشون هدایت می‌کنه، گرفتار بشن».

۴-۷- راهنمایی به سؤالات به جای پاسخ کامل: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، امروزه با وجود دسترسی آسان به منابع اطلاعاتی دانشجویان قادرند با یک اشاره استاد به پاسخ سؤالات خود برسند. در همین زمینه کد ۸ اذعان می‌کند: «اساتید باید در جهت یادگیری عمیق‌تر به جای پاسخ سریع و صریح به سؤالات دانشجویان عجزول امروزی اونا رو

راهنمایی کنن». کد ۱۴ می گوید: «برخی از دانشجویهای بی حال امروزی با عدم دریافت پاسخ کامل از استاد، مسئله رو رها می کنن؛ برای همین استاد باید با پیگیری، مانع بروز این اتفاق بشه».

۵) راهبرد یاددهی-یادگیری مبتنی بر دیالوگ

امروزه مذاکره و گفت‌وگو در حال تبدیل به فرهنگی عمومی است که در آموزش نیز به عنوان رویکردی نو و اثربخش در حال تسری است. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان، همان‌طور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود، ۷ مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری مبتنی بر انجام دیالوگ شناسایی شد که ۲۲ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربرد آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات متعلق به آیتم‌های «ایجاد زمینه بحث و نقد علمی» (۱۶ نفر) و «کاربست شیوه گفت و شنود سقراطی» (۱۵ نفر) است.

جدول ۶: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری مبتنی بر دیالوگ متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۱۶	۲,۶,۹,۱۰,۱۴,۱۷,۱۹,۲۵,۲۶,۲۷,۲۸,۳۰,۳۲,۳۳,۳۴,۳۶	۱. ایجاد زمینه بحث و نقد علمی
۱۵	۴,۶,۹,۱۴,۱۷,۲۲,۲۵,۲۷,۲۸,۳۰,۳۲,۳۳,۳۴,۳۷,۳۹	۲. کاربرت شیوه گفت و شنود سقراطی
۱۳	۲,۴,۸,۱۰,۱۷,۱۹,۲۲,۲۵,۲۶,۳۰,۳۴,۳۶,۴۰	۳. سعه صدر در بحث و مجادله علمی
۱۳	۲,۶,۸,۹,۱۴,۱۷,۲۲,۲۶,۲۷,۳۰,۳۳,۳۹,۴۰	۴. پرهیز از خودبزرگ بینی در مباحثه
۱۰	۸,۲۲,۲۵,۲۷,۲۸,۳۲,۳۳,۳۴,۳۶,۳۷	۵. برگزاری مناظره‌های علمی
۹	۲,۴,۶,۸,۹,۱۰,۱۹,۳۹,۴۰	۶. مباحثه براساس استدلال‌های منطقی
۸	۴,۱۴,۱۷,۲۵,۲۶,۳۰,۳۴,۳۷	۷. اولویت نقش شنودگی استاد
	۲۲	تعداد کل

۵-۱- ایجاد زمینه بحث و نقد علمی: به عقیده مصاحبه‌شوندگان، امروزه با توجه به روحیه نقادی دانشجویان، بحث و نقد علمی یکی از بایسته‌ها در تدریس است. در همین ارتباط کد ۲ بیان می‌کند: «برای دانشجویهای اهل گفت‌وگو امروز، تدریس مباحثه‌ای جذاب و لذت‌بخش. بحث و گفتگوی گروهی در بیرون از کلاس نیز قابل اجراست. این شیوه بین طلبه‌ها هم رایج». کد ۲۵ ابراز می‌کند: «امروزه امکانات گسترده فضای مجازی هم زمینه مناسبی برای گپ علمیه».

۵-۲- کاربرت شیوه گفت‌و شنود سقراطی: از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، پرسش و پاسخ در تدریس برای دانشجویان پرسشگر امروز که میل زیادی به تأیید شدن دارند، بسیار مؤثر است. در همین رابطه کد ۳۷ اظهار می‌کند: «در تدریس به صورت سؤال و جواب، کلاس خیلی فعاله و بچه‌ها گذشت زمان رو متوجه نمیشن». کد ۱۷ تأکید می‌کند: «روش پرسش و پاسخ سقراطی برای دانشجویهای امروز که دائم به دنبال چرایی پدیده‌ها هستن، خیلی مناسبه».

۵-۳- سعه صدر در بحث و مجادله علمی: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان تدریس دیالوگی برای دانشجویان حراف امروزی، نیازمند صبر و شکیبایی است. در همین راستا کد ۱۰ معتقد است: «پراکنده‌گویی‌های بی‌منطق دانشجویان امروز توی کلاس به دلیل دارا بودن اطلاعات گسترده ولی با عمق کم نیازمند سعه صدر استاده». کد ۲۲ عنوان می‌کند: «اساتید

باید با درک حس مخالفت جویی دانشجویهای امروز به جای جبهه گیری توی بحث ها با نگاهی مهربان مباحث رو مدیریت و هدایت کنن».

۵-۴- **پرهیز از خودبزرگ بینی در مباحثه:** مصاحبه شونده گان عقیده داشتند، دانشجویان امروز دیالوگی را که یک سوی آن در موضع اقتدار باشد، نمی پذیرند. در همین زمینه کد ۸ اذعان می کند: «اساتید باید توجه داشته باشن که با وجود احترام فراوانی که نزد دانشجویهای خود دارن، تنها معیار یک مباحثه ارزشمند، استدلال و منطقه، نه جایگاه علمی».

کد ۲۷ می گوید: «نگاه از بالا به پایین استاد در گفتگوی علمی موجب از دست رفتن اعتماد به نفس دانشجویهای احساسی امروز در بیان نظراتشون میشه».

۵-۵- **برگزاری مناظره های علمی:** به باور مصاحبه شونده گان با توجه به علاقه دانشجویان به بحث های چالشی مناظره های علمی نقش مؤثری در یادگیری دارن. در همین ارتباط کد ۸ بیان می کند: «امروزه بحث و جدل های سیاسی و اجتماعی در دانشجوها زیاده. از این روحیه میشه توی برگزاری مناظره های درسی هم بهره گرفت».

کد ۳۳ ابراز می کند: «امروزه رواج مناظره توی فضای جامعه و رسانه فرصت بسیار خوبی برای استفاده از این تکنیک اثربخش در یاددهی-یادگیری».

۵-۶- **مباحثه بر اساس استدلال های منطقی:** از نظر مصاحبه شونده گان امروزه با وجود دسترسی آسان به اطلاعات، دیگر بحث های بی منطق خریداری ندارد. در همین راستا کد ۲ معتقد است: «اطلاعات دانشجویهای امروزه در حدیه که به راحتی سفسطه و مغالطه رواج بحث علمی و منطقی تمیز میدن. اساتید نباید با گفتمان غیر مستدل جایگاه خود رو تضعیف کنن».

کد ۹ عنوان می کند: «امروزه وقتی توده مردم خواستار توجهات منطقی مسئولان هستن، چگونه میشه از دانشجویهای نخبه انتظار پذیرفتن گفتمان غیر علمی توی کلاس داشت».

۵-۷- **اولویت نقش شونده گی استاد:** به باور مصاحبه شونده گان امروزه اساتید باید بیش از آنچه در کلاس می گویند، بشنوند. در همین رابطه کد ۱۷ اظهار می کند: «میل دانشجویهای امروز به ابراز وجود و شنیده شدن. اساتید باید به اونها تا حد امکان مجال گفتگو بدن و خودشون بیشتر هدایت گر مباحث باشن».

کد ۲۵ اذعان می کند: «دانشجوهای امروز اگه یکی می شنون، میل دارن دوتا بگن. استاد نباید با سخنرانی های طولانی اونا رو خسته کنه».

۶) راهبرد یاددهی-یادگیری مشارکتی

یاددهی-یادگیری مشارکتی در بردارنده همیاری و تعامل دانشجویان در فعالیت های درسی به منظور ارتقای کیفیت یادگیری است. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه های مصاحبه شونده گان، همان طور که در جدول (۷) مشاهده می شود، ۶ مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری مشارکتی شناسایی شد که ۲۰ نفر از مصاحبه شونده گان بر تناسب آنها با ویژگی های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربست آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات به ترتیب متعلق به آیتم های «تدارک فعالیت های درسی گروهی» (۱۵ نفر) و تشکیل گروه های علمی مجازی (۱۵ نفر) است.

جدول ۷: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری مشارکتی متناسب با ویژگی های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۱۵	۲,۵,۱۰,۱۲,۱۳,۱۴,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۸,۲۹,۳۳,۳۴,۳۵	۱. تدارک فعالیت‌های درسی گروهی
۱۵	۴,۱۰,۱۳,۱۴,۱۷,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۸,۳۴,۳۵,۳۷,۳۸,۳۹	۲. تشکیل گروه‌های علمی مجازی
۱۴	۴,۵,۱۰,۱۲,۱۷,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۸,۲۹,۳۳,۳۴,۳۵,۳۷	۳. چیدمان کلاسی چهره به چهره
۱۲	۲,۵,۱۲,۱۳,۱۴,۱۷,۲۹,۳۳,۳۴,۳۷,۳۸,۳۹	۴. گروه‌بندی مبتنی بر حمایت علمی
۱۲	۲,۴,۵,۱۲,۱۷,۱۸,۲۰,۲۱,۲۳,۲۸,۲۹,۳۵	۵. گروه‌بندی مبتنی بر تنوع استعدادها
۹	۲,۵,۱۲,۱۷,۱۸,۲۰,۲۳,۲۹,۳۴	۶. رقابت علمی با رویکرد منفعت جمعی
	۲۰	تعداد کل

۶-۱- تدارک فعالیت‌های درسی گروهی: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، امروزه ضرورت کار تیمی در فعالیت‌های

درسی و تمایلات مشارکت‌جویانه دانشجویان متناسب با تدریس همیارانه است. در همین زمینه کد ۲ می‌گوید: «امروزه دانشجویان برون‌گرا تر از قبل هستند. حاصل فعالیت جمعی چندتا دانشجو با هدف مشترک با ارزش تر از فعالیت چندبرابری یک نفره». کد ۵ بیان می‌کند: «امروزه ظرفیت لازم برای آموزش مشارکتی وجود دارد؛ ولی هنوز فرهنگ اون نهادینه نشده و سوءاستفاده‌هایی هم صورت می‌گیره».

۶-۲- تشکیل گروه‌های علمی مجازی: از نظر صاحب‌نظران، امروزه تعاملات علمی دانشجویان در گروه‌ها،

کانال‌ها و شبکه‌های اجتماعی مختلف باید متمرکز بر دادوستدهای علمی میان اساتید و دانشجویان شود. در همین ارتباط کد ۱۳ ابراز می‌کند: «امروزه اشتغال روزمره دانشجویان توی گروه‌های مختلف پیام‌رسان‌ها، فرصت خوبی برای هدایت این مشغولیت به سمت یادگیریه». کد ۱۸ عنوان می‌کند: «امروزه قابلیت‌های پیام‌رسان‌های مجازی مثل امکان اشتراک‌گذاری متن، عکس، صوت و فیلم گاهی موجب ترجیح استفاده از گروه‌های مجازی به جای حقیقی شده».

۶-۳- چیدمان کلاسی چهره به چهره: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان چنین فعلی دانشجویان در کلاس مانع از

یاددهی-یادگیری اثربخش است. در همین راستا کد ۱۲ اظهار می‌کند: «امروزه چنین صندلیا برخلاف طبع دانشجویان تعامل‌گرا و اصول یادگیری مشارکتیه. تعامل علمی فقط از طریق ارتباط چشمی امکان‌پذیره». کد ۲۰ تأکید می‌کند: «چنین دایره‌ای دانشجویان موجب یادگیری بیشتره. متأسفانه گاهی این کار به دلیل تراکم دانشجویان یا پیچ‌شدن صندلیا به زمین عملی نیست»

۶-۴- گروه‌بندی مبتنی بر حمایت علمی: به عقیده مصاحبه‌شوندگان امروزه پشتیبانی دانشجویان قوی از ضعیف

در گروه‌های علمی آسان‌تر است. در همین رابطه کد ۱۳ اذعان می‌کند: «امروزه فضای مجازی بستر مناسبی برای رفع اشکالات درسیه. اساتید باید با تشکیل گروه‌های مجازی متشکل از دانشجویان قوی و ضعیف، به این تعامل رسمیت ببخشن». کد ۳۳ می‌گوید: «گاهی غرور یا خجالت مانع استمداد علمی دانشجویان ضعیف از قوی میشه. اساتید باید با رویکرد حمایت‌گرانه اونا رو گروه‌بندی کنن. اون وقت دانشجویان توی چنین فضایی استرس کمتری رو تجربه می‌کنن».

۶-۵- گروه‌بندی مبتنی بر تنوع استعدادها: از نظر مصاحبه‌شوندگان امروزه گوناگونی استعدادها در دانشجویان

بسیار زیاد است که رعایت آن در گروه‌بندی لازم است. در همین زمینه کد ۲ بیان می‌کند: «امروزه امکان شناخت زودهنگام استعدادها موجب ارتقای مهارت دانشجویان در حیطه‌های موردعلاقه‌شونه. توزیع مناسب این مهارت‌ها توی گروه‌های علمی

بسیار مفیده». از منظر کد ۲۰ امروزه تقسیم کار در فعالیت‌های علمی با توجه به علاقه و استعداد میان دانشجویان متداول است. این کار مثبتی است که از سوی اساتید هم باید تقویت شود.

۶-۶- رقابت علمی با رویکرد منفعت جمعی: از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، امروزه موفقیت در رقابت‌های علمی منوط به کار تیمی و منفعت گروهی است. در همین ارتباط کد ۱۸ ابراز می‌کند: «امروزه با توجه به گستردگی و پیچیدگی موضوعات درسی، رقابت‌های علمی باید مبتنی بر همیاری با رویکرد منفعت جمعی باشد». کد ۲۹ عنوان می‌کند: «محدودیت‌های زمانی و مکانی گذشته بیشتر، فعالیت‌های درسی رو معطوف به تلاش‌ها و رقابت‌های فردی می‌کرد؛ اما امروزه همیشه رقابت‌ها رو با به رویکرد جمعی سامان داد».

۷) راهبرد یاددهی-یادگیری بدیعه‌پردازی

بدیعه‌پردازی با نگاهی تازه و مبتکرانه و با استفاده از تکنیک‌هایی چون توصیف، قیاس، استعاره، تشبیه و تخیل، مفاهیم جدید ناآشنا به وسیله مفاهیم آشنا، نوآفرینی و معنی‌دار می‌شوند. پس از تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مصاحبه‌شوندگان، همان‌طور که در جدول (۸) مشاهده می‌شود، ۷ مضمون فرعی ناظر بر ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری بدیعه‌پردازی شناسایی شد که ۱۸ نفر از مصاحبه‌شوندگان بر تناسب آنها با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز و ضرورت کاربست آنها تأکید داشتند. بیشترین فراوانی نظرات به ترتیب متعلق به آیتم‌های «فعالیت‌هایی خلاقانه و ایده‌پرور» (۱۴ نفر) و «تکنیک‌های قیاس، استعاره و تشبیه» (۱۳ نفر) است.

جدول ۸: ابعاد مختلف راهبرد یاددهی-یادگیری بدیعه‌پردازی متناسب با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز

تعداد	کد مصاحبه‌شوندگان	مضامین فرعی
۱۶	۱,۵,۷,۹,۱۵,۱۶,۱۹,۲۰,۲۱,۲۵,۲۷,۲۹,۳۲,۳۳	۱. فعالیت‌های خلاقانه و ایده‌پرور
۱۵	۳,۵,۹,۱۰,۱۵,۱۹,۲۰,۲۱,۲۹,۳۲,۳۳,۳۶,۴۰	۲. تکنیک‌های قیاس، استعاره و تشبیه
۱۳	۱,۳,۷,۹,۱۰,۱۵,۱۶,۲۵,۲۷,۳۲,۳۳,۳۶,۴۰	۳. تکنیک بارش مغزی
۱۳	۵,۷,۱۰,۱۶,۱۹,۲۰,۲۱,۲۵,۲۷,۲۹,۳۳,۴۰	۴. خودداری از مطلق‌اندیشی
۱۰	۳,۵,۷,۱۵,۱۶,۲۰,۲۵,۲۷,۲۹,۳۲,۳۶	۵. کاربست الگوهای هنری و زیباشناسانه
۹	۱,۵,۷,۹,۱۰,۱۶,۱۹,۲۵,۳۳,۳۶,۴۰	۶. تشویق ایده‌های بکر و نوآورانه
۸	۱,۳,۱۶,۲۷,۲۹,۳۳,۳۶,۴۰	۷. توجه به خیال‌پردازی علمی
	۱۸	تعداد کل

۷-۱- فعالیت‌های خلاقانه و ایده‌پرور: از نظر مصاحبه‌شوندگان، امروزه تدریس باید مبتنی بر شایستگی‌های خلاقانه و نوآورانه دانشجویان باشد. در همین راستا کد ۵ اظهار می‌کند: «دانشجویان امروز خلاقان؛ ولی زمینه‌ای برای نوآوری و ایده‌پردازی پیدا نمی‌کنند. این بستر باید از طرف اساتید ایجاد بشه». کد ۹ تأکید می‌کند: «ذهن دانشجویان امروز خیلی آماده و باطراوته. کشفیات و اختراعات لحظه‌ای امروز همگی محصول بهادادن به ایده‌های نو و اندیشه‌های خلاقه».

۷-۲- تکنیک‌های قیاس، استعاره و تشبیه: به باور مصاحبه‌شوندگان، امروزه درهم‌تنیدگی مفاهیم علمی و دشواری درک آنها توسط دانشجویان اهمیت کاربست قیاس، استعاره و تشبیه در تدریس را بیشتر می‌کند. در همین رابطه کد ۳

اذعان می‌کند: «امروزه دخالت متغیرهای جدید، درک مفاهیم علمی رو دشوارتر کرده؛ بنابراین باید اونا رو با ارتباط دادن و مقایسه با مفاهیم ساده‌تر تبیین کرد». کد ۳۳ می‌گوید: «امروزه تنوع تجارب افراد از پدیده‌های اطراف خودشون توی فضای مجازی و حقیقی زمینه مساعدتری برای استفاده از قیاس، استعاره و تشبیه فراهم کرده».

۳-۷- تکنیک بارش مغزی: از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، کاربست این تکنیک پاسخی بر تکثرگرایی فکری و همچنین میل به خودابرازی دانشجویان امروز است. در همین زمینه کد ۱۰ بیان می‌کند: «یکی از پیش‌نیازهای این تکنیک، دسترسی آسون به اطلاعاته که برای دانشجوهای امروز مهیاست». کد ۲۷ ابراز می‌کند: «استفاده از تکنیک بارش مغزی موجب مصونیت دانشجوهای امروز در محق‌پنداری و مطلق‌اندیشی میشه». کد ۳۶ معتقد است: «ارائه دیدگاه‌های متنوع توی این شیوه پاسخی به میل تنوع‌طلبی دانشجوهای امروزه».

۴-۷- خودداری از مطلق‌اندیشی: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، نسل متصل به دنیای اطلاعات، دیگر پذیرای تعصب و جزم‌اندیشی در تدریس نیست. در همین ارتباط کد ۱۰ عنوان می‌کند: «برای دانشجوهای امروز که منابع علمی متنوع رو در اختیار دارن، دیگه استاد یگانه مرجع علمی نیست. اونا به راحتی با بررسی و تطبیق، اندیشه‌های متعصبانه و غیر علمی استاد رو به چالش می‌کشن». کد ۱۶ اظهار می‌کند: «دانشجوهای امروز نسل تردیدن و تلقین رو نمی‌پذیرن. توجه به نظرات دانشجوها موجب خودباوری اونا میشه».

۵-۷- کاربست الگوهای هنری و زیباشناسانه: از نظر مصاحبه‌شوندگان، حس همدوستی دانشجویان امروز ناظر بر تدریس زیباشناسانه است. در همین راستا کد ۷ تأکید می‌کند: «طبع هیجانی دانشجوهای امروز اقتضا می‌کنه، تدریس، پویا، منعطف و غیرمکانیکی و در قالب الگوهای هنری باشه که با القای هیجانات مثبت دانشجو رو جذب کنه». کد ۲۰ اذعان می‌کند: «امروزه تدریس واقعی به عنوان یک عمل هنری، فی‌البداهه و بنا به موقعیت کلاس و افراد شکل می‌گیره و تابع هیچ فرمول خاصی نیست».

۶-۷- تشویق ایده‌های بکر و نوآورانه: به باور مصاحبه‌شوندگان، ایده‌های خلاقانه دانشجویان امروز باید مورد تشویق و حمایت قرار گیرد. در همین رابطه کد ۱ می‌گوید: «دانشجوهای امروز نسبت به آینده ناامیدن. اساتید باید با تشویق دانشجوهای نوآور روح خلاقیت رو درون اونها زنده کنن». کد ۲۵ بیان می‌کند: «اساتید نباید نسبت به ایده‌های غیرمتعارف و گاه خنده‌دار دانشجوها بی تفاوت باشن. توی دنیای امروز هرچیزی ممکنه».

۷-۷- توجه به خیال‌پردازی علمی: به اعتقاد مصاحبه‌شوندگان، خیال‌پردازی علمی دانشجویان امروز باید جدی گرفته شده و در مسیر درست هدایت شود. در همین زمینه کد ۱۶ اظهار می‌کند: «امروزه به راحتی میشه به تخیلات علمی دانشجوها جهت علمی داد. به طور کلی خیال‌پردازی یک پدیده منفی نیست. بسیاری از اکتشافات بشر نتیجه چنین حسی بوده». کد ۲۹ ابراز می‌کند: «رؤیاهای بلندپروازانه دانشجوهای امروز در مسیر تحصیلی باید در مسیر صحیح هدایت بشن. گاهی مضحک‌ترین خیالات، خلاقانه‌ترین افکارن».

بحث و نتیجه‌گیری

تناسب میان راهبردهای یاددهی-یادگیری و ویژگی‌های نسلی فراگیران در هر برهه زمانی و دوره آموزشی به‌ویژه در مقطع کارشناسی، یکی از اصول مهم در تعلیم و تربیت است که اهمال در آن، تحقق مقاصد تربیتی را نافرجام می‌گذارد؛ از این رو، توفیق مدرسان در رسالت تربیتی خود مستلزم به‌روزرسانی علی‌الودام شیوه‌های تدریس و منطبق با ویژگی‌های

مخاطبان است (شاتو و اروین، ۲۰۱۷). براساس دیدگاه‌های صاحب‌نظران، امروزه اگرچه راهبردهای یاددهی-یادگیری سنتی همچون سخنرانی، جزوه‌گویی، توضیحی، روخوانی، حفظ کردن و غیره بنا به ضرورت در کنار دیگر راهبردها قابل استفاده‌اند، اتخاذ آنها به‌عنوان رویکرد اصلی در تدریس هیچ‌گونه سختی با خصوصیات نسلی دانشجویان امروز ندارد و انفعال و خمودگی آنها را به‌دنبال دارد (موتاکف^۱ و همکاران، ۲۰۲۰).

با توجه به یافته‌های پژوهش، بهره‌گیری از هفت راهبرد یاددهی-یادگیری الکترونیکی، پروژه‌محور، حل مسئله، خودراهبر، مبتنی بر دیالوگ، مشارکتی و بدیعه‌پردازی، به‌ترتیب دارای بیشترین همگونی با ویژگی‌های نسلی دانشجویان کارشناسی امروز است. در این راهبردها که تحت عنوان دانشجویان محور یا فعال شناخته می‌شوند، قسمت عمده تدریس مبتنی بر فعالیت‌های دانشجو است و نقش استاد، تنها نظارت و راهنمایی است (مین^۲، ۲۰۲۰).

توصیف صاحب‌نظران از دانشجویان امروز با تعبیری همچون بومیان دیجیتال و تأکید آنها بر لزوم استفاده از ابزارهای الکترونیکی همچون نرم‌افزارها، پیام‌رسان‌ها، رسانه‌های سمعی-بصری، اینترنت، سیستم مدیریت یادگیری^۳، تخته هوشمند، محتواهای الکترونیکی و غیره در تدریس هشدار می‌دهد، بر اینکه مدرسان، واقعیت دنیای الکترونیکی و مجازی را در آموزش باور کنند. بی‌تردید تسامح و تساهل در این امر، ناکامی در تربیت دانشجویان رشیدیافته در فضای دیجیتال است. محققانی چون عباسی کیانی (۱۳۹۷)، پراتر (۲۰۲۰)، اریجی و تورانارا (۲۰۲۰) و راهایو (۲۰۲۰) نیز بر این مطلب صحه گذاشته‌اند.

از دیدگاه‌های صاحب‌نظران چنین برمی‌آید که ویژگی‌های دانشجویان امروز همچون عمل‌گرایی، عینیت‌گرایی، هیجان‌طلبی، پویایی و تجربه‌گرایی در کنار امکانات موجود بایسته بهره‌گیری از راهبرد یاددهی-یادگیری پروژه‌محور است. اساتید باید بسته به ماهیت دروس خود از پروژه‌هایی نظیر بازدیدهای علمی، مقاله‌نویسی، تهیه عکس و فیلم، مصاحبه با افراد شاخص، ترجمه آثار ارزشمند علمی، ساخت ابزارهای کمک‌درسی، ارائه درس در قالب بازی و نمایش و غیره بهره‌گیرند. اسوانزن (۲۰۱۸) در پژوهش خود به نتایج مشابهی رسیده است.

بنا به دیدگاه‌های صاحب‌نظران، روح کنجکاوی، جستجوگری، تحلیل‌گری و کشف‌کنندگی در دانشجویان امروز رو به اضمحلال است. این واقعیت تلخ مدرسان را به بهره‌گیری از راهبرد یاددهی-یادگیری حل مسئله فرامی‌خواند. اساتید باید در راستای تربیت دانشجویان کاوشگر تدریس خود را مبتنی بر بازنمایی و تبیین مسائل واقعی در زندگی، تکالیف مسئله‌محور، بررسی راه‌حل‌ها و فرضیه‌ها و توجه به کنش‌های فکورانه قرار دهند. محبی امین (۱۳۹۴) و اریجی (۲۰۲۰) نیز بر نتایج مذکور تأکید کردند.

از منظر صاحب‌نظران، استقلال‌جویی، آزاداندیشی، میل به خودگردانی و تنفر از کنترل بیرونی در دانشجویان امروز همراه با امکانات موجود مساعده بهره‌گیری هرچه بیشتر از راهبرد یاددهی-یادگیری خودراهبر است. هدایت دانشجویان به خوداتکایی و خودمدیریتی علاوه بر افزایش تعهد آنها در یادگیری، زمینه‌ساز یادگیری مادام‌العمر است. مدرسان باید با دخیل کردن دانشجویان در انتخاب منابع تکمیلی، ارائه درس، انتخاب روش‌های تدریس، شکل انجام تکالیف و غیره

1.Motakef

2.Mane

3.learning management system (LMS)

مسئولیت و نظارت بسیاری از امور آموزشی را به خود آنها واگذار کنند. این نتایج در پژوهش جعفری رستمی (۱۳۹۴) نیز تأیید شده است.

براساس نظرات صاحب‌نظران، امروزه برای دانشجویانی که تعامل، گفتمان و انتقادگری، جزئی از شاکله شخصیتی و ارزشی آنهاست، دیگر روش مونولوگ در تدریس اعتباری ندارد؛ از این رو، گفته می‌شود، اثربخشی تدریس در یک کنش دوسویه و از طریق دیالوگ میان استاد و دانشجو محقق می‌شود. تعامل دیالوگی با دانشجویان امروز مستلزم گفت‌و شنود، پرسش و پاسخ، بحث و نقد، سعه صدر، پرهیز از سفسطه و مغلظه، تواضع، منطق و بالاخره خوش‌رویی است. مدیریت زمان، ایجاد توازن در گفتگوها و ممانعت از به انحراف رفتن بحث‌ها سه عنصر اساسی در کاربست این شیوه است. اسلامیان و همکاران (۱۳۹۷) و لیو^۱ (۲۰۲۰) نیز مطالب فوق را در پژوهش‌های خود تأیید می‌کنند.

ارتقای مهارت‌های ارتباط جمعی در فضای حقیقی و مجازی، میل به همیاری، تنوع مهارت‌ها و نیاز به حمایت و غیره طیف دیگری از ویژگی‌هایی دانشجویان امروز است که صاحب‌نظران آنها را متناظر بر بهره‌گیری از راهبرد یاددهی-یادگیری مشارکتی می‌دانند. امروزه تحقق بسیاری از موفقیت‌های علمی متوقف بر همیاری افراد در کار تیمی است. تشکیل گروه‌های کوچک علمی، تعامل چهره به چهره و تشویق موفقیت‌های تیمی از مؤلفه‌های مهم یاددهی-یادگیری مشارکتی هستند. به نظر می‌رسد، امروزه باید در راستای نهادینه‌سازی فرهنگ کار مشارکتی در میان جامعه دانشجویی تلاش کرد. بر این نکات در پژوهش‌های پراتر (۲۰۲۰) و نرونا^۲ (۲۰۱۹) تأکید شده است.

از نظر صاحب‌نظران، نوآوری، خیال‌پردازی، سنت‌گریزی، تفکر واگرا، همدردی و حس زیباشناسی در دانشجویان امروز متناسب با بهره‌گیری از روش‌های خلاقانه یا بدیعه‌پردازی در تدریس است. امروزه باید به جای تعصب و مطلق‌گرایی با استفاده از تکنیک‌هایی همچون بارش مغزی، توصیف، قیاس، استعاره و شبیه‌سازی، زمینه تفکر خلاق و چند بعدی را برای دانشجویان فراهم کرد. این بستر با کاربست الگوهای هنری، توجه به احساسات و تخیلات علمی و تشویق کارهای نوآورانه توسعه می‌یابد. نتایج فوق در پژوهش‌های مهرجو و همکاران (۱۳۹۹) و فرناندز^۳ و همکاران (۲۰۲۱) نیز تأیید شده است.

گفتنی است، هیچ یک از مصاحبه‌شوندگان بر استفاده دائم از یک راهبرد خاص به‌عنوان بهترین روش تدریس تأکید نداشتند و همگی بر نقش مکمل‌گونه و کاربست ترکیبی آنها به اقتضای شرایط و موقعیت اتفاق نظر داشتند. درحقیقت بهترین روش تدریس وجود ندارد (عبداللهی، ۱۳۹۱).

متأسفانه برخلاف نتایج حاصل از پژوهش، استفاده گسترده از الگوهای تدریس سنتی همچون سخنرانی، همچنان بر نظام آموزش عالی ما حاکم است. بهبود و اصلاح چنین وضعیتی علاوه بر اهتمام مدرسان در تغییر رویکردهای تدریس خود، نیازمند توجه بیش از پیش کارگزاران مربوطه در راستای تأمین زیرساخت‌های لازم است. ویژگی‌های نسلی دانشجویان امروز در کنار زمینه‌ها و ظرفیت‌های فراوان مادی و معنوی که در نوشتار حاضر بدان توجه شد، بسترگاه مناسبی پیش روی اساتید در راستای بهره‌جویی از راهبردهای مذکور در یاددهی-یادگیری است. به کارگیری این مؤلفه‌ها در کنار دیگر شیوه‌های فعال و اثربخش مایه شکوفایی و اعتلای آموختن است. بی‌تردید تحقق این مهم در گرو التفات و

1.Liu

2.Nerona

3.Fernandez, Argate, Nimor & Sasil

اهتمام کارگزاران نظام آموزش عالی در راستای ایفای موفق آنهاست؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود: دانشگاه‌ها به منظور آشنایی مدرسان و دانشجویان با راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با نسل امروز دانشجویان اقدام به برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی کنند و اساتیدی که شیوه‌های مذکور را به کار می‌برند، تشویق و حمایت کنند. اساتید نیز با وجود پیچیدگی‌ها و دشواری‌های این راهبردها در راستای استفاده بهینه از فرصت‌های آموزشی با استفاده از روش‌های تدریس مبتنی بر فناوری، عمل‌گرایی، خودراهبری، خلاقیت، گفتگو، مشارکت و حل مسئله و فقط در نقش یک هادی و راهنما به امر خطیر آموزش توجه کنند.

منابع

- ابن‌ابی‌الحدید، عبدالمجید ابن هبه الله. (۱۳۷۸ق). *شرح نهج البلاغه* به کوشش محمود ابوالفضل ابراهیم، جلد ۲۰، قم: مکتبه آیه‌العظمی‌ المرعشی‌النجفی (ره).
- اسلامیان، حسن، میرشاه جعفری، ابراهیم و نیستانی، محمدرضا. (۱۳۹۷). مطالعه تأثیر آموزش مهارت‌های دیالوژیکی به اعضای هیئت علمی بر عملکرد تدریس اثربخش آنها. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۸، ۱۲۹-۱۱۷.
- افضلی، رسول، زارعی، بهادر، احمدی، عباس و محسنی، ضیاء (۱۳۹۸). تبیین اثرات شکاف نسلی بر هویت اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان شهر تهران. *مجلس و راهبرد*، ۹۶، ۲۶(۲)، ۳۰۳-۳۳۵.
- بالس، کریستوفر (۱۳۸۰). *ذهنیت نسلی: دیدگاهی روانکاوانه درباره نسل‌ها* (ترجمه حسین پاینده). ارغنون، ۱۹، ۳۰-۱.
- جعفری رستمی، محبوبه و واگذاری ریکنده، سمیرا. (۱۳۹۴). نقش روش‌های نوین تدریس بر کیفیت آموزش عالی، *اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی*، ساری، شرکت علمی پژوهشی و مشاوره‌ای آینده‌ساز.
- خوش‌گفتار مقدم، علی‌اکبر و خرازی، کمال (۱۳۹۵). مدلی برای آموزش مهارت‌های فراشناختی در تربیت معلم آینده. *سیاست‌های راهبردی و کلان*، ۱۵(۴)، ۱-۲۶.
- رحیمی، محمد، آشفته‌تهرانی، امیر و حضرتی صومعه، زهرا. (۱۳۹۰). عوامل اجتماعی مؤثر بر تفاوت بین نسلی (مطالعه موردی شهر خلخال در سال ۱۳۹۰). *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناسی ایران*، ۷(۲)، ۷۹-۹۸.
- رهبر، عباسعلی، خرم‌شاد، محمدباقر، آدمی، علی و والی، علی. (۱۳۹۹). تبیین تفاوت نسلی در جامعه امروز ایران بر پایه ارزش‌های هویتی. *مطالعات ملی*، ۲۱(۱)، ۴۷-۶۵.
- عباسی، صدیقه، سفیری، خدیجه و امیر مظاهری، امیر مسعود. (۱۳۹۷). واکاوی چالش‌های روابط نسلی از دیدگاه دانشجویان دختر ۲۰ تا ۲۶ ساله یک دانشگاه دولتی، *فصلنامه توسعه اجتماعی*، ۱۳(۲)، ۷-۳۴.
- عباسی کیانی، حامد و شمس مورکانی، غلامرضا (۱۳۹۷). رشد فناوری، تغییر یادگیری، *فصلنامه رشد فناوری*، ۵۴، ۲۵-۱۷.
- عبداللهی، حسین (۱۳۹۱). *درآمدی بر روش‌ها، فنون و مهارت‌های تدریس*. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- کریمی، صدیقه و نصر، احمدرضا (۱۳۹۲). روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه، *مجله عیار پژوهش در علوم انسانی*، ۴(۱)، ۷۱-۹۴.

کیانی فلاورجانی، الهه، حجازی، ناصر و چیت‌ساز، محمدعلی (۱۳۹۹). بررسی ارتباط هنجارها و ارزش‌های مذهبی با هنجارها و ارزش‌های خانوادگی در بین نسل امروز و گذشته (جوانان و والدین آنها) در شهر اصفهان، *علوم اجتماعی*، ۳(۱)، ۲۰-۱.

کیخا، علیرضا، ملکی، حسن، شریعتی، صدرالدین و صادقی، علیرضا. (۱۳۹۸). تدوین و اعتباریابی راهبردهای یاددهی-یادگیری در برنامه‌دستی فطرت‌گرای توحیدی. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۲(۲)، ۴۲-۳۳.

مانهایم، کارل. (۱۳۹۵). *ایدئولوژی و اتوبییا*، ترجمه فریبرز مجیدی، تهران: انتشارات سمت
 محبی امین، سکینه و ربیعی، مهدی. (۱۳۹۴). نظریه زمینه‌ای تدریس خلاق: رویکردی فرهنگی به تدریس در آموزش عالی. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۵(۲)، ۵۳-۲۵.

محمدی، مهدی، مرزوقی، رحمت‌الله، ناصری جهرمی، رضا، درفشان، مریم و مختاری، زینب (۱۳۹۶). تأثیر تدریس مشارکتی بر انسجام گروهی دانشجویان: بررسی نقش واسطه‌ای رویکردهای مشارکت. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۶(۳)، ۵۹-۴۹.

مهرجو، پروانه، سرمدی، محمدرضا و بهشتی، سعید (۱۳۹۹). مطالعه و تبیین مبانی معرفت‌شناختی الگوی تدریس بدیعه‌پردازی در راهبردهای یاددهی-یادگیری. *ذهن*، ۸۴، ۲۱(۴)، ۲۳۶-۲۰۷.

مید، مارگارت. (۱۳۹۴). *فرهنگ و تعهد مطالعه در تفاوت نسل‌ها*. ترجمه نعمت‌الله فاضلی و فهیمه سروش، تهران: انتشارات اداره کل فرهنگ و انتشارات اسلامی.

Babu, j. K. P. (2019). Teaching-learning strategies for quality education. *Editorial Board*, 8(1), 225-229.

Batchelor, S., Fraser, A., Whittaker, L., & Li, L. (2020). Precarious leisure:(re)imagining youth, transitions and temporality. *Journal of youth studies*, 23(1) 1-16.

Costa, C., Tyner, K., & Sousa, C. (2020). Evaluation of the effectiveness of game creation by youth for media and information literacy. In *global perspectives on gameful and playful teaching and learning* (pp. 193-209). IGI Global.

Creswell, J. (2007). *Qualitative inquiry and research design*. Sage publications.

Damayanti, D. A., Syihabuddin, S., Munir, M., & Cahyani, I. (2020). Needs analysis of synectics learning through developing of augmented reality media for learning of narrative story writing at institute pendidikan Indonesia. In *first international conference on applied science and technology (ICAST2018)*, Atlantis press, 298, 65-68.

DeJuliis, E. D., & Saylor, E. (2021). Bridging the gap: Three strategies to optimize professional relationships with generation Y and Z. *The open journal of occupational therapy*, 9(1), 1-13.

Fernandez, S. R., Argate, R., Nimor, C. F., & Sasil, L. V. O. (2021). Synectics in teaching grade 9 science. *Journal of world englishes and educational practices*, 3(8), 10-15.

Gillespie, A. (2020). The politics of millennials: political beliefs and policy preferences of america's most diverse generation. *Journal of race, ethnicity and politics*, 5(1), 242-245.

Grace Oh, E., Ricciotti, H. A., & Cianciolo, A. T. (2018). Paying mind to generational differences in medical education: a dialectical book review, *Teaching and learning in medicine*, 30(3), 345-349.

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233-252.

Hernandez-de-Menendez, M., Diaz, C. A. E., & Morales-Menendez, R. (2020). Educational experiences with generation Z. *International journal on interactive design and manufacturing (IJIDeM)*, 14(3), 847-859.

Huang, K., & Song, Q. (2019). Strategy research on parent-child communication between family educations in network era. *Journal of contemporary educational research*, 3(5).

- Kurniyati, E., & Arwen, D. (2020). The implementation of character education to generation Z in indonesia. *In international conference on community development (ICCD 2020)*, 244-248. Atlantis Press.
- Lewis, M. L. (2021). *Family Matters: An Examination of Family Support, Emerging Adulthood Characteristics, and College Adaptation Strategies of Generation Z Students during the First Year Post-secondary Transition* (Doctoral dissertation, University of Louisiana at Lafayette).
- Liu, S. H. (2020). Dialogue-based peer learning of educational topics in a university classroom. *Learning and teaching*, 13(2), 41-61.
- Mane, D. T. (2020). Active teaching learning methods for improving students engagement in the classroom. *Journal of engineering education transformations*, 33, 425-428.
- Motakef, A., Von Schuch, B., Tidwell, L. E., Chang, D., Warren, G. L., Lorio, A. K., & Nguyen, L. (2020). Comparison of active versus traditional teaching methods in allied health programs: systematic review and meta-analysis. *In 2020 combined sections meeting (CSM)*. APTA.
- Nerona, G. G. (2019). Effect of collaborative learning strategies on student achievement in various engineering courses. *International journal of engineering education*, 1(2), 114-121.
- Noy, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International journal of social research methodology*, 11(4), 327-344.
- Onwuegbuzie, A. J., & Leech, N. L. (2007). Sampling designs in qualitative research: Making the sampling process more public. *Qualitative report*, 12 (2), 238-254.
- Oriji, A., & Torunarigha, Y. D. (2020). Digitized education: examining the challenges of digital immigrant educators in the face of net generation learners. *KIU journal of social sciences*, 5(4), 337-347.
- Prater, M. R. (2020). Teaching millennials and generation z: new opportunities in undergraduate medical education. In *handbook of research on the efficacy of training programs and systems in medical education* (pp. 72-91). IGI Global.
- Rahayu, s. P. (2020). Watching videos to improve autonomous learning behavior for university students as generation z. *Saga: journal of english language teaching and applied linguistics*, 1(1), 53-58.
- Sachdeva, M. P., & Tripathi, D. A. (2019). Critical education for 21st century: a study on youth and media literacy. *Journal of content, community & communication*. 10(5), 64-72.
- Schenarts, P. J. (2020). Now arriving: surgical trainees from generation Z. *Journal of surgical education*, 77(2), 246-253.
- Sergeevna, Z. S. (2020). Millennials is the future of the digital society. *BBK 87.3 C28*, 53.
- Shatto, B., & Erwin, K. (2017). Teaching millennials and generation Z: bridging the generational divide. *Creative nursing*, 23(1), 24-28.
- Stedman, N., & Brown, A. (2020). Critical thinking perspectives of undergraduate students. *Advancements in agricultural development*, 1(1), 14-24.
- Swanzen, R. (2018). Facing the generation chasm: the parenting and teaching of generations Y and Z. *International journal of child, youth and family studies*, 9(2), 125-150.
- Szabo, C. M., Bartal, O., & Nagy, B. (2021). The methods and it-tools used in higher education assessed in the characteristics and attitude of gen Z. *Acta polytechnica hungarica*, 18(1), 121-140.
- Vander Brug, W., & Rekker, R. (2021). Dealignment, realignment and generational differences in the Netherlands. *West european politics*, 44(4), 776-801.
- Villaluz, G. D. C. (2021). Activity preferences of generation z students for tertiary physical education: implications for curriculum enhancement. *Multidisciplinary journal for education, social and technological sciences*, 8(2), 92-106.
- Wilkinson, D. & Birmingham, P. (2003), Using research instruments: *A guide for researchers*, London, Routledge Flamer.

